

## ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ОСВІТНІХ КРЕДИТІВ ДЕРЖАВНИМИ БАНКАМИ

В якості успішних програм освітніх кредитів доцільно звернутися до досвіду банків розвитку Угорщини, Польщі та ФРН.

В Угорщині студентськими кредитами займається ТОВ «Студентський позиковий центр» (Diákhitel Központ Zrt.), її власником є держава Угорщини. Права власника здійснюються від імені держави Угорським банком розвитку (MFB) [ 1]. Студентський позиковий центр керує схемою фінансування через мережу партнерів. Залучаючи кошти з ринку грошей та капіталу, система кредитування студентів завжди співпрацювала з державою як власником та на неприбуткових засадах (за некомерційним принципом), щоб надавати позики за мінімально можливою вартістю.

Роль центру полягає у встановленні правил фінансування, надання гарантій погашення позик, фінансування субсидії. Міністерство кадрових ресурсів забезпечує кошти з власного бюджету на цільові процентні субсидії, що підлягають сплаті за основними боргами клієнтів, які мають право на допомогу по вагітності, допомогу по догляду за дитиною чи допомогу по догляду за дитиною.

Починаючи з 2012 року, існує два типи студентських позик:

- студентська позика першого типу: може бути витрачена на будь-які потреби; прийнятні особи - людина молодше 40 років, яка є активною студенткою (студентом);
- студентська позика другого типу: використовуватиметься лише для фінансування витрат на навчання; прийнятні особи молодше 40 років, які навчаються за власний рахунок та мають активні студентські правовідносини з навчальним закладом.

Джерелами фінансування програм є гарантовані державою кошти; облігації, випущені Центром, які можна придбати як юридичним, так і приватним особам; Угорський банк розвитку MFB бере участь у фінансуванні студентських позик. Крім того, великі угорські банки також надають позики для фінансування кредитної діяльності за схемою студентських позик. Європейський інвестиційний банк бере участь у забезпеченні коштів угорської схеми студентських позик з 2005 р. Індивідуальне погашення позик відбувається за рахунок майбутніх доходів.

Студентська позика 1 типу може бути надана на фінансування 10 семестрів. Можна подати заявку на

максимум 250 тис. форинтів (приблизно 830 EUR) за один семестр або 50 тис. фор. на місяць, незалежно від типу навчання. Студентська позика має змінну процентну ставку (до 7,5% річних). Погашення позики може розпочатися через 4 місяці після того, як студент закінчить навчання якнайшвидше. У перші 2 календарні роки виплати розстрочка пристосовується до мінімальної заробітної плати; згодом вони коригуються з урахуванням річного доходу, отриманого особою за 2 роки до цього.

Студентська позика 2 типу також розрахована на фінансування 10 семестрів. Доступна сума позики гнучко адаптується до витрат на освіту, сума позики не має верхньої межі. Запитана сума позики виплачується Центром позикових виплат студентам безпосередньо вищому навчальному закладу. Така позика має змінну процентну ставку та підлягає державній процентній субсидії. Процентна ставка, яку виплачує позичальник, становить 2%, виплата решти частини відсотків бере на себе держава. Протягом перших 2 календарних років виплат розстрочка пристосовується до національної мінімальної заробітної плати; згодом вони коригуються з урахуванням річного доходу, отриманого особою за 2 роки до цього. Держава надає гарантію у разі невиконання зобов'язань.

З початку діяльності і до кінця 2018 року компанія видала позик 1 типу 362,5 тис. особам на 308 млрд фор., а 2 типу позик 35,9 тис. особам на 33 млрд фор. Починаючи з 2019 року компанія зобов'язана щоквартально передавати проблемні кредити спеціальній державній компанії з управління боргом за ціною, яка визначається згідно затверджених законом процедур, та щорічно перевіряється угорським банком розвитку.

На підставі Закону про вищу освіту та науку 2018 року Фонд студентських позик та кредитів був створений в Банку розвитку Польщі (Bank Gospodarstwa Krajowego, BGK) [ 2].

Банк розвитку не надає студентам прямих пільгових позик. Такі позики надають комерційні банки та кредитні спілки, відомі як кредитні установи, які підписали угоду про співпрацю з BGK.

Завданням Фонду є адміністрування коштів, призначених для субсидій низькопроцентних позик, наданих кредитними установами, та часткове або повне погашення студентських позик у випадках, визначених положеннями Закону про вищу освіту та науку.

Студентську позику можуть отримати: студент, якому не виповнилося 30 років, та аспірант у віці до 35 років. Заяву на позику можна подати до будь-якої філії кредитної установи, яка уклала угоду про співпрацю з BGK. Позики, що фінансуються Фондом, наразі надаються через 4 комерційні банки: Банк Pekao SA, Банк Polskiej Spółdzielczości SA, SGB-Bank SA та PKO BP SA. Рішення про надання позики приймається кредитною установою після визначення розміру щомісячного доходу на одну особу в сім'ї заявника та після оцінки забезпечення повернення студентської позики.

Міністерство, відповідальне за вищу освіту, щороку до 31 травня визначає максимальний розмір щомісячного доходу на одну особу в сім'ї студента, що дає йому право на отримання позики в наступному навчальному році.

Також BGK гарантує позику малозабезпеченим студентам, а саме: 100% повернення боргу гарантується студентам-сиротам та студентам, чий дохід на одну особу в сім'ї не перевищує 1500 злотих на рік; 90% - студентам, дохід яких на одну особу в сім'ї не перевищує 2000 злотих. Студентська позика надається лише один раз, відповідно, на період навчання не довше 6 років, а на період навчання в докторантурі - не більше 4 років. Позику видається щомісячно частинами в розрахунок на 10 місяців на рік. Кредитна установа-партнер призупиняє виплату позик під час відпустки, наданої студенту, відповідно до регламенту навчання. Щомісячні платежі за кредитом становлять 400, 600, 800, 800 або 1000 злотих. У разі позик, наданих поручительством польського банку розвитку, розмір транш позик може бути однаковим і зменшується на комісійну винагороду в розмірі 1,5% від гарантованої частини щомісячного траншу позики.

Позичальники, які виплачують студентські позики із субсидією на відсотки та потрапляють у складну життєву ситуацію, можуть отримати вигоду з призупинення виплати основної суми та відсотків на строк до 12 місяців. Під час призупинення погашення позики відсотки виплачує BGK із коштів Студентського кредитного фонду. Призупинення надається кредитною установою на прохання позичальника.

Кредитна установа може анулювати непогашену частину суми позики позичальника, який закінчив заклад серед найкращих випускників університетів. Позиція позичальника у списку найкращих випускників навчальних закладів та докторських шкіл у даному навчальному році визначає розмір скасування (прощення боргу). Існує три порогові викупу: у 50% - якщо позичальник закінчив навчання або освіту в докторантурі в групі 1% найкращих випускників, у 35% - якщо позичальник закінчив навчання або освіту в докторантурі в групі від 1,01%

до 5% найкращих випускників, у 20% - якщо позичальник закінчив навчання або освіту в докторантурі в групі від 5,01% до 10% найкращих випускників.

Студент може також звернутися безпосередньо до Міністра науки і вищої освіти у разі постійної втрати здатності сплачувати зобов'язання та складної життєвої та фінансової ситуації щодо скасування студентської позики.

Студентська позика від німецького банку розвитку KfW - це позика під низькі відсотки (до 31 березня 2021 р. ставка 0,00%), яка використовується для покриття витрат на проживання, оскільки набуття вищої освіти у ФРН безкоштовне. Студент може отримувати щомісячні виплати до 650 євро (на фазі виплат). Після припинення виплат позика вступає у пільговий період, коли позичальник сплачує лише відсотки (друга фаза). Після закінчення цієї фази розпочинається повернення студентської позики KfW (фаза погашення).

Підтримка спрямована на осіб, незалежно від доходу студента та його батьків. Залежно від потреб виплачують від 100 до 650 євро на місяць. Таким чином, максимальна загальна сума становить 54,6 тис. Євро (на 14 семестрів). Тривалість підтримки залежить від віку, коли особа починає навчання, і знижується до 6 семестрів підтримки для осіб у віці 34-44 років або протягом 6 семестрів у випадку навчання в аспірантурі або докторантурі. Позики видаються через установи-партнери (дев'ять банків та Німецьку спілку студентів).

Європейський досвід дозволяє зробити наступні висновки: державні банки розвитку пропонують студентські (освітні) позики на пільгових умовах через установи-партнери, держава може не виділяти спеціальні кошти з бюджету, оскільки ресурсом є емісія боргових зобов'язань на ринку, держава використовує банк розвитку як інструмент соціальної політики (рівних прав для набуття освіти), передбачені пільги для осіб з низькими доходами.

В Україні подібні програми доцільно запуснути через державний банк за моделлю «банк для банків», тобто без надання прямого кредитування. Досвід Угорщини цікавий підходом до роботи з проблемними кредитами, а досвід Польщі – схемою заохочення успішних випускників.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Diákhitel Központ Zrt. Annual Financial Statements 2018. [Online]. Available: [https://www.diakhitel.hu/files/tinyMceFiles/DiakhitelZrt\\_IFRS\\_ENG\\_20181231.pdf](https://www.diakhitel.hu/files/tinyMceFiles/DiakhitelZrt_IFRS_ENG_20181231.pdf) [Accessed: Nov. 1, 2020]

2. Fundusz Kredytów Studenckich. [Online]. Available: <https://www.bgk.pl/programy-i-fundusze/fundusze/fundusz-kredyto%CC%81w-studenckich/#c14881> [Accessed: Nov. 1, 2020].